

АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ	
ГР. ПЛОВДИВ	
Вх. № 7079	Дело № 21
Получено на 10.06.2022	

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на научна степен „доктор“ по област на висше образование 3.0. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика научна специалност „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли).

Автор на дисертационния труд: Драган Методия Миладиноски, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Мениджмънт и маркетинг“.

Тема на дисертационния труд: Управление и развитие на конкурентоспособността на аграрните предприятия в Република Северна Македония.

Изготвил становището: проф. д-р Снежинка Константинова Стоянова, по област на висше образование 3.0. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, определена за член на научното жури със заповед Заповед № РД-16-481 от 05.05.2022 г. на Ректора на Аграрен университет – Пловдив.

1. Актуалност на проблема.

Конкурентоспособността на предприятията е фундаментален икономически проблем, чиято актуалност непрекъснато се увеличава. Решаващият фактор на корпоративния растеж е конкурентоспособността на бизнес единиците. Основният двигател на икономическия растеж на отделните страни е корпоративния растеж на предприятията. Фундаментът на благосъстоянието на нациите и неговото нарастване се определя в най-висока степен от икономическия растеж. Тази верига от причинно-следствени връзки потвърждава огромната значимост и нарастваща актуалност на проблемите за развитието и ефективното управление на конкурентоспособността на предприятията от различните сектори на икономиката.

Значимостта на теоретичното обосноваване и практическо решаване на проблемите на конкурентоспособността на местните предприятия зависи от много фактори, но може би едни от най-важните е степента на отвореност на националната икономика към външните пазари. РС Македония е страна със сравнително отворена икономика. Актуалността на основния проблем на дисертационния труд се потвърждава от значителната промяна, която ще настъпи в тази област – предстоящото присъединяване на страната към ЕС. Това ще отвори още повече пазара на страната за европейските производители, които трябва да се подготвят за конкурентна борба не само на националния, но и на големия европейски пазар.

Друг фактор, който подчертава актуалността на проблема за конкурентоспособността е спецификата на секторната икономика. Селското

стопанство е основен сектор на икономиката на РС Македония с важно значение за осигуряване на заетост на населението. Това определя като правилен избор на сектор и проведените изследвания за решаване на проблемите на конкурентоспособността на селскостопанските предприятия.

Докторантът правилно посочва, че конкурентоспособността зависи от комплекс от фактори, като отбелязва, че в дисертационния труд конкурентоспособността на селскостопанското предприятие ще се разгледа като резултат, функция от избора на организационна форма за развитие на бизнеса. Това твърдение не кореспондира съвсем точно със съдържанието на дисертацията, тъй като във втора и трета глава са представени изследвания на много други фактори и предложени решения за повишаване на конкурентоспособността на селскостопанските предприятия.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертационния труд е дефинирана като анализ и оценка на факторите, определящи конкурентоспособността на земеделските предприятия в РС Македония и разработването на насоки за подобряване на тяхната конкурентоспособност на вътрешния пазар. Приемам тази формулировка на целта за правилна, но тя не кореспондира с твърдението, че „в настоящото изследване конкурентоспособността на селскостопанското предприятие ще се разглежда като резултат, функция от избора на организационната форма за развитие на бизнеса“.

В задълбоченото емпирично изследване, представено във втора глава, анализирани са 69 селскостопански предприятия не са разпределени във фокусните групи в зависимост от организационните форми на бизнес. В този аспект съм склонна да приема, че установеното влияние на формата на бизнес върху конкурентоспособността е резултат на повече на теоретично проучване и анализ, отколкото на емпирично изследване. Като такива приемам доказателствата на концептуалната теза на дисертационния труд.

На базата на правилно определената цел докторантът е успял да формира съвкупност от четири основни задачи, чието решаване позволява успешното реализиране на целта.

Предметът и обектът на изследването са ясно и точно дефинирани.

Съставен е подходящ инструментариум от подходи, методи и модели за реализиране на изследването. В тази връзка искам да отбележа интересния методически подход на свързване на SWOT анализа и SOR анализа, който е позволил да се разкрият стратегическите насоки за подобряване на конкурентоспособността на селскостопанските предприятия.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд е сравнително добре онагледен:

- 5 таблици;
- 10 фигури;
- 1 приложение.

На определени места са допуснати пропуски при номерирането на

фигурите и таблиците.

Не е достатъчно добре представено формирането на SWOT матрицата. Считам, че би могло по-добре да се представи трансформирането на основните фактори на конкурентоспособността от SWOT анализа в главни насоки за нейното повишаване чрез SOR анализа.

На определени места е допуснат различен стил на представяне на резултатите в автореферата спрямо дисертацията.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

В структурно отношение дисертационният труд е добре изграден.

Уводът представя състоянието на селското стопанство в Република Северна Македония и причините за него.

Анализът на първата глава ме убеждава, че докторантът успешно е решил първите две основни задачи:

- определил е икономическата същност на селскостопанското предприятие като производствена система и изграждащите я елементи;
- изяснил е методологическите подходи и методическите въпроси при изследване и оценка на конкурентоспособността на селскостопанското предприятие.

В тази част на становището искам да отбележа, че в първата глава са разкрити и убедително обосновани специфичните конкурентни предимства на трите форми на бизнес:

- едноличните (еднофамилните) селскостопански предприятия;
- кооперативните селскостопански предприятия;
- селскостопанските предприятия – акционерни дружества.

Разграничени са методически правилно четири основни етапа на идентифициране на факторите на пазарно присъствие с помощта на модела на SWOT анализа. Стратегическата ориентация на селскостопанските предприятия е определена чрез SOR анализа, в основата на който е залегнал принципа: „атакувай най-атрактивните възможности с най-значимите силни страни на предприятието, като заобиколиш пречките“.

Във втората глава добре са представени основните резултати на значимо емпирично изследване, като са представени:

- профила на изследваните селскостопански предприятия (извадка, фокус групи и др.);
- идентифицирани са силните (слабите страни, възможностите и заплахите);
- разкрити са критичните фактори, като е оценено взаимодействието между тях в SWOT матрицата;
- определена е стратегическата ориентация на селскостопанските предприятия чрез SOR анализа.

В началото на третата глава се обосновани и посочени основните пречки за подобряване на конкурентоспособността на селскостопанските предприятия на РС Македония. На тази основа са предложени важни решения, които трябва да бъдат взети на национално и регионално ниво в настоящия

важен етап на присъединяване на страната към ЕС. Убедително са доказани три групи потребности на предприятията от:

- иновации;
- управление на риска;
- прилагане на маркетинг.

Особен интерес представлява сравнително оригиналният модел на финансова система за повишаване на конкурентоспособността, който се предлага в тази глава.

Използвани са 141 литературни източника на латиница. Литературата не е подредена коректно. Освен това има различия в литературните източници представени в автореферата и дисертацията.

5. Приноси на дисертационния труд.

Приемам справката за приносите, съдържащи се в дисертационния труд.

По мое мнение те могат да бъдат разпределени в следните две групи:

Първа група. Научни приноси:

1. Изяснена е същността на селскостопанското предприятие и управлението на неговата конкурентоспособност.
2. Разработена е концептуална рамка за оценка на конкурентоспособността на селскостопанските предприятия.

Втора група. Научно-приложни приноси:

1. Оценено е равнище на конкурентоспособност на предприятията в сектора.
2. Определени са потребностите на селскостопанските предприятия за подобряване на тяхната конкурентоспособност.
3. Съставен е финансов модел за подобряване на конкурентоспособността на селскостопанските предприятия.

6. Критични бележки и въпроси.

Нямам съществени критични бележки по отношение на дисертационния труд.

Имам следните въпроси към докторанта:

1. Очакват ли се съществени промени в отрасловата структура на Република Северна Македония след присъединяването ѝ към Европейския съюз?
2. Какво е мнението на докторанта във връзка с бъдещите търговски взаимоотношения в областта на селското стопанство?
3. Съществуват ли към настоящия момент кредитни кооперации в Република Северна Македония за финансиране на дейността на селскостопанските предприятия и какво е значението им за повишаване на конкурентоспособността?

7. Публикувани статии и цитирания.

Представена е справка за публикациите по дисертационния труд – 5 броя:

- самостоятелни – 3 броя;
- в съавторство – 2 броя на английски език, в които докторантът не е водещ автор.

Публикациите отразяват основните резултати, постигнати с разработването на дисертационния труд.

Броят и съдържанието на публикациите, отговарят на изискванията, съдържащи се в Правилника на Аграрния университет – Пловдив.

Не е представена справка за цитирания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от кандидата, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет – Пловдив за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Драган Методия Миладиноски научна и образователна степен „**доктор**“ по научната специалност „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли).

08.06.2022 г.
гр. Пловдив

Изготвил становището:
(проф. д-р Сн. Константинова)